

"İrkçilik halk sağlığı sorunudur". Çünkü, insanları ve insanlığı öldürüyor. Eşitsizlikleri artırıyor. Artan eşitsizlikler, bedensel, zihinsel ve sosyal sağlığı bozuyor. İrkçiliğe maruz kalanlar bu döngünün içinde daha çok hastalanıyor, sakat kalıyor ve ölüyor... İrkçilik, nihayetinde doğrudan ya da dolaylı olarak öldürüyor, öldürüyor, öldürüyor! O nedenle yazımızın başında paylaşalım; bu süreçte, geleneksel algılarımıza uymayan ırk, etnik kimlik, cinsel yönelim, cinsiyet, engellilik ya da diğer kimlikleri ve özellikleri ÖTEKİ yapmamalı, aksine FARKLILIK ve ÇEŞİTLİLİK içinde bir apartman, mahalle, kent, ülke ve dünya yaşantısı için kendimizden, ailemizden, çalışma ortamımızdan başlayarak mücadele edebilmeli, mücadelenin toplumsallaşabilmesi için öncelikli ve yoğun bir çaba içinde olabilmeliyiz. Yoksa, yine çok geç olacak. İnsanlık bir defa daha kaybedecek. COVID-19 pandemisi, sağlık alanı da dâhil olmak üzere, ırkçılığın hemen her yerde yaşanmakta olduğunu gözler önüne serdi. Bu nedenle, COVID-19 ile neredeyse eş zamanlı bir ırkçılık pandemisinin ortaya çıkmaması için ırk ayrımcılığıyla, ırkçılıkla daha fazla zaman kaybetmeden doğrudan ve açık olarak mücadele etmemiz gerekiyor. Öncelikle ABD'de yaşamakta olanlar, sorunu fark edebilmek, yüzleşmek ve mücadele edebilmek için karar vermemize bir vesile olabilmeli. İrkçiliğin bir pandemiye dönüşmesine seyirci kalmamak için daha fazla zaman yitirmeden ırk ayrımcılığıyla ve ırkçılıkla etkin bir mücadele gerekli görünüyor. Görünen o ki, ırkçılıkla mücadele etmeden, bu konuda sahici adımlar atmadan COVID-19 pandemisiyle olan mücadelemizi kazanabilme olasılığımız da oldukça zayıf, neredeyse olanaksız. Çünkü ırkçılık da doğanın talanı ve tahribatında gelinen aşama, sağlık reformu-dönüşüm uygulamaları, çalışma yaşamı ve çalışma koşullarının 'yeni' düzeni, ülkeler ve sınıflar arası eşitsizlikler gibi COVID-19

pandemisinin ara nedenlerinden birisi. Bu ara nedenleri ortaya çıkaran temel/ana neden ise patriyarkal neoliberal kapitalizmdir. Evet, ırkçılık, ırk ayrımcılığı 2020 yılının ilk yarısında aniden/akut biçimde var olmadı. COVID-19 pandemisi sadece ırkçılığın, her zamankinden daha fazla fark edilmesini, onunla mücadele edilmezse yarattığı sorunların bundan sonrasında hangi boyutlara ulaşabileceğini daha açık bir şekilde görünür kıldı. Örnek bir olgu; Minneapolis'te "siyah" George Floyd'un gözaltı işlemi sırasında, polisler tarafından boğularak öldürülmesi. Diğer örnek olgu; New York'da COVID-19 hastalığına yakalananların, sağlık hizmetine ulaşamayanların, ölenlerin ve öldüklerinde topluca gömülenlerin, okuldan bir öğün yemek alamazlarsa o günü aç geçiren çocukların, beslenme sorununu yaşayanların kimliğindeki öne çıkan ortaklık-"siyahlık". Bir diğer örnek olgu; İngiltere'de etnik azınlıkların enfekte olma, ölme sıklıklarının çok daha fazla olmasıyla birlikte, eşitsizliklerin salgın koşullarında çarpıcı bir biçimde görünür hale gelmesi. Sağlık hizmetine ulaşamayan, açlık sorunu yaşayan, evleri olmayan ötekiler. Bu olgular ırkçılık üzerindeki perdeyi çekip aldı. 'Kral çıplak kaldı.' Öncelikle ABD'de olmak üzere, sorunun büyüklüğü ve etkisinin ne boyutta olduğu saklanamaz olurken, beraberinde dünya genelinde devasa bir öfkenin de ortaya çıkmasını tetikledi. Pandemiyle mücadele başlıklarında ırkçılıkla mücadelenin gerekliliğinin de altı çizilmelidir. Nasıl ki COVID-19 pandemisinde sorun küresel boyuttadır ve mücadele de bu boyutta organize edil(e)mezse başarıya ulaşamadığı ortaya çıkmıştır. Benzer biçimde ve eş zamanlı olarak ırkçılıkla mücadele de başta hükümetler ve sivil yapılar olmak üzere, herkesin işi ve sorumluluğudur. Küresel düzeyde ele alınabilmelidir.

Kanıtlanmış olduğu gibi ırk, biyolojik değil, sosyal bir yapıdır. Cinsiyet, yaş gibi biyolojik faktörler COVID-19 hastalığı için bir risk faktörüken ırkçılık da neden olduğu eşitsizlikler üzerinden benzer bir etkiyi yaratmaktadır. İrkçilik sosyal bir yapı olarak görülüp kabul edilmeden, yarattığı sorun(lar) da çözülemez.

Günümüz toplumlarında, etnik kökene göre sağlık, eğitim vb. hizmetlere ulaşmada yaşanmakta olan eşitsizliklerin yanı sıra, meslek grupları arasında ve meslek grupları içinde de ücret ve kariyer olarak eşitsizlikler yoğun olarak yaşanmaktadır. Yanı sıra, bazı insanlar etnik kimliklerinden dolayı, neredeyse düzenli olarak tacizle karşı karşıyadırlar. Ve bunun yarattığı korku kültürünü edinmek zorunda kalmıştır.

Dünya tarihini incelediğinde, ekonomi alanı başta olmak üzere, kriz zamanlarında ırkçılığın yükselişe geçtiği/geçirildiği, damgalanma ve ötekileştirmenin arttığını açık olarak izlenebilmektedir. Ancak, bu yaşananlarda iktidarların payını da gözden kaçırmamız gerekir. Örneğin, Kara Ölüm sırasında Yahudi mezalimi, AIDS/HIV'in tanımlanması ve yaygınlığının artması sırasında LGBTI+ gruplara, Ebola salgını sırasında batı Afrika kökenli insanlara ve çok daha yakın tarihte COVID-19 salgınının başlangıcında uzak doğululara bütün bunlar yoğun ve sistematik olarak uygulandı, yaşatıldı. DSÖ tarafından, birincisi 2009 yılında ilân edilen "uluslararası kamu sağlığı acil durumu"nun altıncısının ilân edildiği günümüzde de ötekileştirilenler maalesef bunlardan muaf değildir. Yaşanan ve paylaşılan birçok ırkçı taciz ve istismar örneği mevcuttur.

COVID-19 pandemisi birçok ülkede etnik eşitsizliklerin görünür hale gelmesini sağladı. Hükümetler, kamuoyuna açıklamaya, raporlarına yansıtmaya, cesaret edemeseler de COVID-19 hastalığına kim(ler)in yakalandığı ve kim(ler)in öldüğü gerçeğiyle yüz yüze

geldi. Bunun yarattığı kaygı ve panik atmosferi sayesinde geçici bir dönem için de olsa en fazla etkilenenlere daha fazla yansiyacak biçimde kamusal önlemler ve düzenlemeler gerçekleştirildi. Ancak, birkaç ay içinde sınıf çıkarları ağır bastı ve tutumları pandemi öncesiyle aynılaştı. Hatta pandemiyi gerekçe yaparak “yaşayabilmek için çalışmak zorunda olanlar” üzerindeki ekonomik, sosyal ve hukuksal baskıyı daha da artırma-ya çaba gösterir oldular.

“İrk” kavramının Avrupalıların, 15. yüzyılda bilmedikleri coğrafyaları keşfe çıkıp, ulaştıkları toprakları sömürgeleştirmeye başlamasıyla birlikte, insanlığın kelime dağarcığına girdiği tahmin ediliyor. Böylece, insanları birkaç grup altında toplayabilmek ve bu kavram üzerinden yaratılan grupları hiyerarşik olarak dizmek gibi bir olanağı elde ettiler. Bu sayede, ekonomik, hukuksal ve sosyal eşitsizliklerin kaynağını biyolojik bir temele dayandırarak sömürgeleştirmeyi ve sömürüyü meşrulaştırabilmenin önü açılmaya çalışılmıştır. Özetle, ırk kavramı, emperyalizmin ideolojik bir ürünü olarak ortaya çıkarılmıştır. O dönemde bu yeni kategoriler için en uygun kriterlerin morfolojik-fiziki özellikler olması nedeniyle, bedensel karakterlerdeki farklılıkların tercih edilmiş olduğunu söylemek mümkün. Zaman içinde ırk kavramı fiziki özelliklerden çok, genetik özellikler üzerinden açıklanmak, tanımlanmak istenmiş olsa da bugün için tüm insanlığın genetik farklılığının binde ikinin de altında olduğunu ortaya konduğunu da akılda tutmak gerekiyor. Son dönemlerde kan grupları üzerinden konuyu gündeme getirenlerin sayısı hiç de az sayılmaz.

Günümüzde, toplum bilim alanının sözlüklerinde, ırk, iklim koşulları, yaşama biçimi ve kalıtım nedeniyle değişik özellikler kazanmış, beden biçimleri ve görünüşlerine göre ayrılan insan topluluğu olarak tanımlanıyor. İnsanlar arasında, fiziksel özelliklerine

bakılarak, ekonomik, siyasal ve hukuksal haklar açısından ayırım yapılması, ırk ayrımı olarak; ırka, renge, soya, ulusal ya da etnik kökene dayanarak, temel insan haklarının herkese eşit koşullarda uygulanmaması gerektiğini ileri süren inanç ve ideoloji, ırk ayrımcılığı; varsayılan kimi toplumsal, zihinsel ya da bedensel özellikleriyle ilişkilendirerek belli bir ırka yönelik ayrımcılığı haklı gösteren belirlenimci düşünüş ve eylemler de ırkçılık olarak tanımlanıyor. Pek çok bilimsel çalışmada da ortaya konduğu gibi, ırkçılık eşitsizliklerin meşrulaştırılmasının araçlarından birisi olarak ortaya çıkmış, yine bilimsel olarak çürütülmüş olmasına karşın, kapitalizm için kullanışlı olma özelliğini koruduğundan, her seferinde “insanlığı yeniden öldürme” pahasına gündemleştirilmekten çekinilmiyor.

Yukarıda verdiğimiz örneklerin Türkiye dışından olması bizleri yanıltmamalı. Ülkemizde de ırk ayrımcılığının ve ırkçılığın on yıllardır yaşanmakta olduğunu canlı tanıklarımız. Öncekileri de anlatılardan ya da yazılı, sözlü, görsel kayıtlarından duymamız, öğrenebilmemiz hatta görebilmemiz mümkün. Çok küçük bir grubumuz, insanlığın ölmemesi için gereğini yapabilirken, büyük çoğunluğumuz yaptığımızın anlamını dahi “bilmeden” bu tutumun bir parçası olurken, bir bölümümüz de anlamlandırdıklarımızı sessizce izleyerek -kulaklarımızı-gözümüzü-ağzımızı kapatarak-, varlığını reddederek eşlik ettik. COVID-19 pandemi süreci insanlığın ölmemesi için gereğini yapabilen, insan kalabilen küçük azınlığa katılabilmemiz için önemli bir fırsat sunuyor. Bu olanağı insan kalabilmek, hekim olabilmek için değerlendirebiliriz.

“İrk ayrımcılığını yüksek sesle konuşalım”, akademisyenler, bilim insanları olarak onun bilgisini üretelim ki yaşadığımız coğrafyada, yıllardır Ermenilere, Süryanilere, Kürtlere, Alevilere, Rumlara, Yahudilere, Çingenelere, LGBTI+ bireylere yapılanlar herkes tarafından

görünür olsun. “İrkçılığı yüksek sesle konuşalım” ki tekçiliği, tekçileştirmeyi sonlandırabilelim, farklılıkların ve çeşitliliğin zenginliğini yaşayabilelim.

Pandemi sürecinde kapitalizme-emperyalizme “son verebilme” gibi bir iddiada bulunabilmemizin nesnel bir zemini olmamakla birlikte, onun sömürü araçlarından birini sömümlendirebilmemiz, tarihin karanlık sayfalarına terk edilmesini sağlamamız mümkün görünüyor. En azından çaba gösterebilmek, çabaları örgütlü çabalara dönüştürebilmemiz mümkün. Gayret edebilir miyiz?

TTB Merkez Konseyi (MK), pandemi döneminde sürecin başından itibaren övgüye değer bir çalışma yürüttü. Kendilerine özellikle teşekkür etmek istiyoruz. Tabip odalarımızın bu yıl Mart-Nisan aylarında yapılması gereken seçimli genel kurulları pandemi nedeniyle ertelenmişti. Temmuz ayında başladı. Ankara ve İstanbul odalarımızın 16 Ağustos’ta yapılacak seçimleriyle birlikte tamamlanmış olacak. Bu zamana kadar yapılan seçimlerde, EDTTB grubunun listeleri önde gidiyor. Eylül’ün 26-27’sinde de TTB’nin 72. Büyük Kongresi yapılacak ve 2020-2022 dönemi MK üyeleri seçilecek. Bu sefer, önceki yıllara göre gerçekten çok daha zor bir dönem olacağından MK’ye girecek her bir üyenin hem yapılacak iş(ler)-görev bazında hem de ekip olabilme özelliği ile birlikte ele alınırken, pandemi koşullarında yüz yüze bir araya gelme koşulları da önemsenmeli ve adaylıklarda önceliklerimizden bir tanesi olabilmelidir. Yeni dönemde görev alacak yönetimlerimiz, sağlıklı bir toplum hedefinin gereği olarak yaşamın hemen her alanı için, sağlık başlığı üzerinden durum tespitinin yanı sıra, yapılması gereken(ler)-i-alternatif(ler)i öneren, bunun için de TTB mutfağını kolektif üretim için daha da geliştirecek bir öngörüyle yola çıkabilmelidir. Bu sayımızda Toplum Ruh Sağlığı dosyamızın ikinci bölümünü sizlere sunuyoruz.

Sevgiyle ve umutla...